

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Forslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Forslaget til folketingsbeslutning forkastedes, idet 51 (V, KF, DF, CD og FP) stemte for, 57 (S, SF, RV, EL og KRF) imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

13) Anden behandling af lovforslag nr. L 135: Forslag til lov om ændring af lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel. (Ændret finansiering af kommunernes udgifter til sygedagpenge efter 52 uger).

Af socialministeren (Karen Jespersen). (Fremsat 9/12 98. Første behandling 14/1 99. Betænkning 22/4 99).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget og ændringsforslaget sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1 vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

14) Forespørgsel nr. F 43:

Forespørgsel til miljø- og energiministeren og ministeren for udviklingsbistand.

»Hvad kan regeringen oplyse om miljøbistanden under MIFS-rammen set i lyset af de hidtidige erfaringer?«

Af Steen Gade (SF), Claus Larsen-Jensen (S), Jens Hald Madsen (V), Per Stig Møller (KF), Svend Aage Fauverholdt (DF), Ebbe Kalnæs (CD), Jørgen Estrup (RV), Søren Kolstrup (EL), Thorkild B. Fransgaard (FP) og Ole M. Nielsen (KRF).

(Forespørgslen anmeldt 23/3 99. Fremme af forespørgslen vedtaget 6/4 99).

Begrundelse

Steen Gade (SF):

Da Folketinget sidst havde en debat om miljø-, freds- og stabilitetspagten, fremgik det ret klart af debatten, at der også var brug for en grundig miljødebat foruden den, vi havde dengang. Sidste gang blev megen tid fornuftigt nok benyttet til en diskussion om ændringerne fra katastrofehjælp til freds- og stabilitetspagt, og derfor er jeg glad for, at en lang række partier har været enige om at ønske denne debat i dag.

Jeg tror, de fleste har det, som jeg har det. Vi er lidt stolte over, at Danmark har kunnet tage en så flot beslutning, som dengang vi besluttede at give en omfattende miljøstøtte oveni ulands-hjælpen som en dansk opfølgning på Riotop-mødet og i Riobeslutningernes ånd.

En af grundene til debatten i dag er, at der er foretaget en evaluering af Danced. Evalueringer bør Folketinget altid følge nøje, for de giver bl.a. anledning til at lægge linjer for fremtiden og skal også helst fastlægge et fortløbende system, så Folketinget også fremover kan følge med i, hvad der sker i opfølgningen af evalueringerne.

NGO'ernes, det civile samfunds inddragelse, vedvarende og bæredygtig energi, diskussion om regionalisering, forholdet mellem miljøbistand og de overordnede principper for den danske bistandspolitik samt samvirket mellem Danced og Danida har stået i fokus i den offentlige debat. Også andre emner har været en del af den diskussion, der ligger forud for denne debat, som forhåbentlig slutter med en vedtagelse af en samlet politik på området.

Vi ser frem til ministerens redegørelse.

Besvarelse

Miljø- og energiministeren (Svend Auken): Jeg er helt enig med hr. Gade i, at det var en enestående beslutning, Danmark tog, da vi i 1993 oveni folketingsvedtagelsen fra slutningen af 1992 satte handling bag de flotte ord fra Rio og vedtog at yde miljø- og katastrofehjælp. I den gennemgang af dansk miljøpolitik, som OECD for nylig foretog med eksterne eksperter, var det et af de punkter, der blev fremhævet fra OECD's side som begrundelse for at give Danmark topkarakterer for den miljøpolitik, vi fører.

Det er heller ikke nogen hemmelighed, at blandt NGO'er over hele verden, blandt udviklingslandene og ikke mindst i de nye demokratier i Central- og Østeuropa er der meget, meget stor tilfredshed med den indsats, der er blevet ydet. De evalueringer, der er gennemført, tyder også på, at der er opnået smukke resultater, hvilket jeg skal komme tilbage til.

Støtten til Østeuropa har en betydelig effekt på modtagerlandenes miljøinvesteringer, og en række forslag til forbedringer i miljøstøtten til Østeuropa er under gennemførelse. Især dette, at vi bevæger os væk fra konkret projektfremstøtning og over til en mere langsigtet planlægning sammen med modtagerlandene, tror jeg vil have meget betydelige, positive effekter på lang sigt.

Evalueringen af Danced viser en betydelig effekt på øget miljøbevidsthed i et stort antal organisationer og institutioner i de lande, vi samarbejder med, men peger samtidig på en række forslag til forbedringer. Det er vi meget opmærksom på, og det er derfor, at vi allerede har igangsat en række initiativer for at rette op på de påpegede mangler i Danced's bistand. Især vil bistanden blive styrket på følgende områder:

For det første arbejder Danced på at styrke den danske ressourcebase i et overordentligt spændende samarbejde med universiteterne, NGO'erne og erhvervsorganisationerne. I takt med de øgede bevillinger på området er det meget afgørende aktivt at få involveret hele den danske ressourcebase. Jeg tror en gang imellem, vi har været lidt tilbøjelige til at overdrive, hvor stor en base vi egentlig havde. Erfaringerne har vist med det projektomfang, den hjælpeindsats, vi har i øjeblikket, at der er det nødvendigt at udvide den ressourcebase, og det er, synes jeg, meget fint, at vores initiativ på det område har

fået så positiv en modtagelse både fra lærestalterne, NGO'erne og virksomhedernes side.

Det er naturligvis også et formål for os at få styrket ressourcebasen i de lande, vi samarbejder med. Hvis jeg et øjeblik kan nævne eksemplet fra Central- og Østeuropa, så er der et meget betydeligt antal højt uddannede mennesker i disse lande, hvis ekspertise vi kan udnytte og benytte os af. Samspillet mellem styrkelse af den danske ressourcebase og ressourcebasen i modtagerlandene er et overordentligt spændende perspektiv.

For det andet skal bæredygtig energi i langt højere grad end hidtil indgå som et gennemgående element i bistanden. Det er en afgørende forudsætning for en bæredygtig udvikling globalt, at udviklingslandene satser på at udnytte energien mere effektivt, at bruge vedvarende energi og ikke gentager de fejl, som vi i den rige del af verden allerede har begået i vores udvikling.

For det tredje skal vi styrke det regionale aspekt i bistanden. Derved bliver det muligt at sikre en blivende effekt af bistanden og sprede resultaterne af miljøbistanden ikke alene inden for de enkelte samarbejdslande, men også regionalt.

For det fjerde skal samarbejdet og udvekslingen af erfaringerne mellem Danida og Danced øges. Rygterne om et dårligt samarbejds-klima er stærkt overdrevne, men vi må fremover blive bedre til at trække på hinandens gode og dårlige erfaringer. Det vil nemlig ikke alene bidrage til at styrke det regionale aspekt, men også sikre en bedre sammenhæng mellem miljøbistanden og den fattigdomsorienterede udviklingsbistand.

Endelig kan der, som det fremgik af regeringens redegørelse, som udenrigsministeren sendte til Folketinget forud for den debat, vi havde den 3. marts, i lyset af de fremtidige stigende finansielle rammer for miljøbistanden og de erfaringer, vi har indhøstet, på lidt længere sigt blive behov for at ændre kredsen af modtagerlande for miljøbistanden til udviklingslandene.

Der er ingen tvivl om, at vi, både når det gælder udviklingslandene og Central- og Østeuropa, har været i stand til at målrette vores støtte, så samarbejdslandene i højere grad bliver i stand til at efterleve indgåede regionale og globale miljøaftaler. Denne dimension i miljøstøtten vil blive styrket fremover. Øststøtten er således de seneste år i stigende grad blevet ret-

tet imod at forberede ansøgerlande på at opfylde EU's miljøregler. Dermed bidrager vi til at give disse lande et godt udgangspunkt for en aktiv og en positiv medvirken i den fremtidige miljøpolitik i EU.

På baggrund af de gode erfaringer hidtil vil indsatsen i Østeuropa fortsætte i samme spor med særlig vægt på landene i regionen omkring os, altså i Østersøregionen. Dels gennemføres en betydelig miljøstøtte til de traditionelle forureningsområder som luft, vand og affald samt naturligvis også til det grønne område, dels gennemføres en betydelig hjælp til samfundenes hovedsektorer, energi, landbrug, industri og transport, for at fremme en miljøvenlig udvikling af disse.

Miljøstøtten anvendes også til at fastholde alle østeuropæiske lande i et fælles miljøpolitisk samarbejde gennem den såkaldte Environment for Europe-proces. I dette forum blev den nye Århuskonvention om borgernes miljørettigheder vedtaget. Danmark har lovet at hjælpe den tidligere østblok med at gennemføre disse miljørettigheder, som også vil fastholde og fremme den demokratiske udvikling i hele regionen.

Mens miljøindsatsen i EU-ansøgerlandene virkelig accelererer, så er jeg – det skal ikke være nogen hemmelighed – langt mere bekymret over udviklingen i de østlande, der ikke står over for optagelse i EU. Disse lande – f.eks. en række lande på Balkan og de tidligere Sovjetrepublikker – står over for enorme miljøproblemer, men de har ikke det samme incitament som EU-ansøgerne eller de samme økonomiske støttemuligheder til at prioritere miljøindsatsen i deres hjemlige økonomiske politik.

Selv om nogle af de her lande ligger længere væk fra Danmark, så påvirker deres forurening i visse tilfælde også Danmark; men nok så vigtigt er det, at deres miljøproblemer truer folkesundheden og dermed landenes økonomi og indre stabilitet. Derfor vil vi også gerne yde en begrænset støtte til disse landes miljøindsats via Øststøttemidlerne. Det har vi allerede gjort på Balkanområdet med meget fine resultater.

Det tredje og sidste ben i miljøbistanden, nemlig støtten til Arktis, bygger på et tæt samarbejde mellem de 8 arktiske lande og en tæt inddragelse af de oprindelige folk. Hidtil har indsatsen især rettet sig imod at kortlægge miljøproblemerne, og vi har fået en viden om miljøet i Arktis, som er en værdifuld indikator for miljøets tilstand globalt, og som vi naturligvis skal forstå at udnytte også i internationale for-

handling, f.eks. forhandlingerne om forbud mod POP'erne – POP-konventionen. POP'erne: de persistente og organiske forureningsstoffer.

Vi ser, hvordan opkoncentrationen i fødekæden og havstrømmenes bevægelser betyder, at de oprindelige folk på toppen af kloden i Grønland og de øvrige arktiske lande er hårdt ramt af denne forurening, som er meget alvorlig.

Det er selvfølgelig vigtigt at blive ved at øge dette vidensgrundlag, men der vil fremover ske en drejning af miljøstøtten, så den i højere grad bliver rettet imod at støtte projekter, der forbedrer det lokale miljø i den danske del af Arktis, altså i Grønland. Det kan f.eks. dreje sig om projekter til sikring af rent drikkevand, til sikring af affaldshåndtering, miljørigtig energi-produktion og energibesparelser.

Der er ingen tvivl om, at kan vi vise, hvordan denne slags ofte meget decentrale projekter under arktiske forhold lykkes, så er der et betydeligt spredningspotentiale i forhold til de andre lande rundt om Nordpolen.

Vi skal også bistå de oprindelige folk i den arktiske del af Rusland i bestræbelserne på at få tålelige miljøforhold, ligesom vi gennem internationale konventioner og aftaler vil styrke indsatsen for at begrænse den globale grænseoverskridende forurening af Arktis.

Med de midler, vi nu vil afsætte til miljøbistanden i Øst, i Syd og i Nord, kan Danmark fremover spille en fremtrædende rolle som global miljøhjælper og samarbejdspart.

Ministeren for udviklingsbistand (Poul Nielson):

I 1992 vedtog Folketinget MIKA-bistanden. Det var en opfølgning af Riotopmødets krav om yderligere midler til miljø og udvikling. Dermed markerede vi dansk vilje til at se tingene i sammenhæng og yde en ekstra indsats for miljøet i den samlede bistand.

Denne ekstra indsats og sammenhængen mellem den nye ramme og den almindelige udviklingsbistand er i dag et kvalitetsmærke, vi kan være stolte af. Vores eksempel er især vigtig i en tid, hvor andre rige lande ikke engang lever op til målene for udviklingsbistand stik imod kravene fra Rio.

Man kan ikke adskille bekæmpelsen af fattigdom og hensynet til miljøet. Det er de fattigste, der er tvunget til at leve med de negative konsekvenser af miljøforureningen. Omvendt er

fattigdom ligesom uvidenhed ofte en væsentlig årsag til rovdriften på naturressourcerne.

Der er derfor ikke tale om en arbejdsdeling, hvor den nye ramme står for miljøet og ulandsrammen for fattigdomsbekæmpelsen. Det er tværtimod styrken, at begge hensyn er til stede i begge rammer.

Hovedparten af Danmarks omfattende indsats for miljøet i udviklingslandene er beskrevet i den redegørelse om miljø og udviklingsbistand under ulandsrammen, som jeg i januar måned sendte til Folketinget. Det skete parallelt med udenrigsministerens udgivelse af regeringens MIKA-redegørelse.

Danidas årelange erfaringer med miljø- og udviklingssamarbejde generelt kommer os også til gode i bistanden under miljø-, freds- og stabilitetsrammen. Vi har i dialog med vores samarbejdspartnere i Syd udviklet nogle fundamentale principper, der sikrer, at udviklingsbistanden har høj kvalitet og virker efter sin hensigt. Dem anvender vi også i udmøntningen af de to regionale strategier i henholdsvis Sydøstasien og det sydlige Afrika samt i de globale indsats. De globale midler under rammen bruges til internationale arrangementer og innovative projekter med høj demonstrationsværdi, også uden for de normale indsatslande.

Vi er meget selektive over for ansøgninger om støtte til de ofte ganske bekostelige internationale møder og workshops, og hvad det nu hedder alt sammen. Vi prøver at undgå støtte til møder præget af politisk candyfloss, hvor, om man vil, husarerne ofte simpelt hen bekræfter hinanden i velkendte synspunkter.

IFN's Kommission for Bæredygtig Udvikling tager man bæredygtig energi op som et tema ved det niende møde i år 2001. Udenrigsministeriet har netop igangsat en høringsproces om en dansk strategi for bæredygtig energi til CSD 9. Den ventes at ligge klar her til efteråret.

Danida planlægger internationale arrangementer og udarbejdelse af et debatoplæg om centrale ulandsrelaterede temaer for at skabe nye veje frem mod mødet i 2001. Her vil vi også anvende de globale midler.

Bæredygtig energi ventes selvfølgelig også fortsat at få en høj prioritet i den almindelige udviklingsbistand.

Hovedvægten under rammen ligger i de bilaterale indsats i de to definerede regioner. I Danida har vi været igennem en omfattende dialog med vore samarbejdslande i Sydøstasien og i det sydlige Afrika for at finde frem til de

bedste og mest påtrængende fattigdomsrelaterede miljøprojekter. I den forbindelse har Danidas og DANCED's fælles strategier for dansk regional miljøbistand til de her to regioner været et vigtigt udgangspunkt.

Indsatslandene har generelt ikke den fornødne kapacitet til at håndtere deres egne miljøproblemer. Vi prøver at afhjælpe dette ved i første omgang at lægge vægt på aktiviteter, der styrker de lokale og nationale niveauer. Det vil også bidrage til at skabe det fundament, som vi gradvis vil skulle basere et øget og mere ambitiøst regionalt samarbejde på.

I Sydøstasien samarbejder Danida med Vietnam, Laos og Cambodja på baggrund af en samlet tilsagnsramme i år på 145 mio. kr.

Miljøbistanden til Vietnam er længst fremme med bevillinger på i alt over 61 mio. kr. Indtil nu er hovedparten af vores støtte gået til projekter om forvaltning af fredede naturområder. F.eks. bistår vi det vietnamesiske skovdepartement med at udarbejde en national strategi for forvaltningen af beskyttede og fredede områder, som vil kunne få stor betydning på lidt længere sigt.

Samlet har vi ydet over 73 mio. kr. til regionale projekter for de tre lande, bl.a. til et stort regionalt skovfrøprojekt.

I det sydlige Afrika arbejder vi i Malawi, Mozambique, Tanzania og Zimbabwe. Tilsagnsrammen for i år er på 217,2 mio. kr.

Som eksempel på vores indsats kan jeg nævne, at der i Tanzania gennemføres et miljøprojekt i byen Mwanza, som Udenrigsudvalget i øvrigt besøgte her i januar, og to andre miljøprojekter for byer er under forberedelse.

De støtter både lokale myndigheders formulering af miljøhandlingsplaner og konkrete lokale, fysiske indsats vedrørende f.eks. sanitetsforhold, affaldshåndtering eller spildevand.

Herved opbygges de lokale partners kapacitet til at kunne forvalte de lokale miljøproblemer. Med den gradvise udvikling af den nationale kapacitet til at håndtere disse problemer er der kommet en vis fremdrift også i det regionale samarbejde.

Som eksempler kan jeg nævne, at vi støtter den regionale indsats vedrørende forvaltning og beskyttelse af de knappe vandressourcer og kystzoneforvaltning.

I Danida fokuserer vi på at opdyrke de indsatsområder, der er blevet udvalgt i de indledende år af miljøstøtten. Vi vil udbygge og konsolidere det konkrete samarbejde for at ska-

be nogle fastere og mere langsigtede rammer for MIFRESTA-samarbejdet. Der er altså efter min opfattelse ikke for nærværende behov for at ændre på kredsen af samarbejdslande. Samtidig undersøger vi i øjeblikket mulighederne for at styrke oplysningsarbejdet yderligere for at fastholde og udbygge den folkelige opbakning bag også denne del af den danske bistand.

Vi er gået i gang med de store udfordringer, det langsigtede programatiske samarbejde. Det kræver tid, indsigt, forståelse og viden om de sektorer og samfund, vi arbejder i og med. Det kræver koncentration og tyngde i måden, vi anvender vore ressourcer på, såvel de menneskelige som de finansielle.

Vi er godt i gang med at udvikle det regionale samarbejde med projekter, der lever op til de kvalitetskrav, der også gælder for den bilaterale indsats. Det er ikke alle miljøproblemer, der faktisk forudsætter en regional løsning, og vi slækker ikke på kravene bare for at gennemføre et regionalt projekt; det ville ingen være tjent med.

Ambitionsniveauet i det videre arbejde er højt, og det skal det være, for det er en stor udfordring at bistå med afhjælpning af miljøproblemerne blandt verdens fattigste mennesker.

Forhandling

Steen Gade (SF):

Tak til de to ministre. Fra SF's side har vi hele tiden støttet miljøstøtten, og jeg mener også, at fremlæggelsen i dag bekræfter, at det faktisk er en god idé at have både Danced og Danida på miljøsatningsområdet.

Jeg tror, at der er brug for i Danidasystemet, i miljøsekretariatet at styrke dette, ligesom vi vel også må sige helt åbent, at der generelt er brug for, at der nok ansættes nogle flere på området, sådan at vi med større sikkerhed får de rigtige projekter. Det her er jo ikke særlig populært at sige, for formiddagspressen ønsker altid, at ingen bliver ansat. Vi skal bare give hjælpen direkte. Men det reelle er jo, at skal man give hjælpen sådan virkelig effektivt, så skal der et grundigt forarbejde til, og det kræver faktisk tit forarbejde og dermed ansættelse.

Danced er blevet kritiseret i evalueringen, især for forhold i begyndelsen af støtteperioden, og derfor mener jeg, at det er vigtigt, at en debat som den i dag udstikker nogle retningslinjer for, hvordan der arbejdes med disse evaluerin-

ger og den kritik, der er dér. Vi må have en løbende afrapportering også af den evaluering, der kommer for Danidas vedkommende.

Et af de steder, der er kritiseret, er spørgsmålet om vedvarende energi, bæredygtig energi. Og jeg synes, det er helt afgørende, at Folketinget nu siger, at det skal opprioriteres, og det skal det i begge regi, altså både i Danida og i Danced.

Jeg er glad for, hvad udviklingsministeren sagde om forberedelserne af CSD 9 og år 2001. Det er jo noget, som vi i Folketinget også tidligere har været meget optaget af, og jeg mener, det er utrolig vigtigt at få den proces til også at hænge sammen med ulandenes opfølgning på Koyotodiskussionen. Man kan sige, at det er de næste skridt, og her mener jeg altså, at vi skal gøre en særlig indsats for også at overbevise disse lande om, at det er rigtigt at satse på bæredygtig energi.

Jeg ved godt, at et af problemerne er, at man siger, at ulandene både i Danceds og Danidas områder ikke kommer og beder om bæredygtige energiprojekter, men så må vi altså gøre os mere umage, og vi må koble det til den internationale dagsorden. Jeg mener faktisk, at når vi i Folketinget har vedtaget, at det skal være et vigtigt indsatsområde, så er det lidt træls, sagt på jysk, at der så står, at det nok er tvivlsomt, hvor meget det er blevet til i virkeligheden. Nu skriver vi det forhåbentligt én gang til om lidt, og så skal det være.

Miljøbistand forstået som Danmarks chance til at hjælpe udviklingslande med at leve op til internationale miljøaftaler mener jeg er en kæmpechance for Danmark. Og det er både for at få Danmarks navn placeret og også for, at man kan få bedre miljø. Og man får et tilbud til disse udviklingslande, hvor de kan leve op til de aftaler internationalt, så de kan være tilhængere af dem i stedet for at modarbejde dem.

Jeg støtter meget de betragtninger, der kom fra miljøministeren om opmærksomheden på SNG-landene. Vi må ikke kun satse på de lande, der søger medlemskab i EU, og vi skal også huske Bulgarien og Rumænien, der ligger længere væk. Forhåbentlig bliver der snart fred på Balkan, og så får vi jo også en helt anden diskussion.

Det arktiske mener jeg samtidig skal prioriteres som indikator for verdens miljøtilstand som et vigtigt element.

Jeg støtter, at vi også giver miljøbistand i mellemindkomstlande, og her mener jeg, det er

afgørende, at vi knytter det meget mere, end vi har gjort, til NGO- miljøet. Der skal laves en proces i disse lande, hvor de kan ændre deres egen virkelighed, sørge for at få en diskussion i deres egne lande om, hvilken vækstpolitik de vil have, sådan at det ikke kun bliver en usædvanlig forkert og traditionel vækstpolitik.

Derfor kan Danced selvfølgelig heller ikke være ligeglad med fattigdomsorientering og kvindeaspekter, som man næsten kan få indtrykket af ved at læse ministerens redegørelse. Det var ikke det, ministeren sagde i dag, men det er næsten det, der står i redegørelsen, og jeg er glad for, hvis det er en misforståelse. Det skal jo også være med. Det kan ikke være styrende på samme måde, men man kan jo ikke se bort fra det.

Jeg skal på vegne af Socialdemokratiet, Venstre, Det Konservative Folkeparti, CD, Det Radikale Venstre, Kristeligt Folkeparti og SF fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

»Folketinget opfordrer regeringen til:

- At styrke indsatsen for, at internationale miljøaftaler efterleves.
- At styrke modtagerlandenes egen miljøindsats med inddragelse af det civile samfund.
- At den største del af miljøbistanden til udviklingslandene fortsat koncentrerer om de fattigste udviklingslande i tæt sammenhæng med udviklingsbistanden. Den øvrige miljøbistand skal koncentrerer om Øst- og Centraleuropa med fokus på Østersølandene og den miljømæssige forberedelse til EU og til en styrket indsats i SNG-landene samt i udvalgte mellemindkomstlande. Endelig skal indsatsen i Arktis styrkes med særlig vægt på Grønland.
- At bæredygtigheden og kvaliteten i miljøbistanden fortsat øges under hensyn til formålet med Rioprocesen, specielt at miljøbeskyttelse ikke kan anskues isoleret fra udviklingsprocessen og de overordnede principper for den danske miljø- og udviklingsbistand.
- At anvendelsen af bæredygtig energi opprioriteres.
- At den danske ressourcebase, NGO'er, virksomheder, universiteter m.fl. inddrages aktivt, og at den folkelige deltagelse, debat og oplysning øges.

- At orientere Folketinget om opfølgningen på evalueringen af Danceds bistand og resultaterne af evalueringerne af Danidas miljøbistand.

(Forslag til vedtagelse nr. V 79).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

Claus Larsen-Jensen (S):

Da vi i Folketinget havde redegørelsesdebatten den 3. marts 1999 om miljø-, freds- og stabilitetsrammen, var vi enige om at koncentrere debatten om freds- og stabilitetsdelen, fordi det var her, der skete ændringer. Vi var også enige om, at vi skulle skubbe diskussionen om miljøbistanden til et senere tidspunkt – det er så blevet i dag – fordi formålet skulle være at få en mere indgående, sammenhængende og lidt mere fremadskuende debat om Danmarks samlede miljøbistand, som ydes både gennem Danced og Danida.

Miljøproblemerne er grænseoverskridende. En løsning af miljøproblemerne og en sikring af et bæredygtigt miljø forudsætter derfor også logisk nok, at indsatsen for at realisere de internationale miljøaftaler bl.a. som følge af Rioprocesen styrkes overalt på kloden.

Med miljøbistanden viser Danmark, at vi tager de internationale aftaler alvorligt. Hermed søger vi at nå miljømæssige resultater, der globalt set er større, end hvis vi alene investerede pengene i miljøforbedringer i Danmark. Miljøbistanden giver mulighed for at skabe synlige grænseoverskridende resultater i modtagerlandene, at opbygge en miljømæssig kapacitet i form af en miljølovgivning, praksis og ændret adfærd, som en integreret del af de pågældende landes samlede udviklingsstrategier.

I Socialdemokratiet tillægger vi derfor den styrkelse, der er sket med miljøbistanden, som vil vokse ganske markant i de kommende år, en meget stor vægt. Med miljøbistanden kan vi satse bredt på en indsats til gavn for det globale miljø.

Miljøindsatsen som led i udviklingsbistanden for de fattigste udviklingslande øges med miljørammen yderligere synligt ud over den miljøindsats, som Danida i forvejen yder via ulandsbistanden. Danced yder en miljøbistand i mellemindkomstlandene, som i kraft af deres industrialisering og byudvikling har et stort behov

for en miljømæssig indsats som led i deres udviklingsstrategi. Miljø og udvikling hænger sammen, hvis målet er bæredygtighed, og det er gerne det, vi skal nå, og derfor skal det afspille hele Danmarks miljøbistand.

En tiltænkt indsats gøres i Øst- og Centraleuropa. Indsatsen i Østersøregionen er som nævnt af miljø- og energiministeren et vigtigt led i den samlede strategi for udviklingen omkring Østersøen, men jeg vil også som andre ordførere pege på, at behovet for en indsats i andre dele af Central- og Østeuropa er vigtigt, herunder også indsatsen for at forberede de nye medlemslande i EU fra Øst- og Centraleuropa miljømæssigt til at kunne opfylde EU-kravene.

Jeg synes også, at der kan være behov for at pege på, at Danmark er suverænt stort i forhold til den internationale og den østeuropæiske miljøbistand, og også pege på, at den Østindsats, der gøres for miljøet, er ganske, ganske flot; det gavner udviklingen miljømæssigt i de pågældende lande, det gavner også miljøet hos os selv, og det gavner sådan set også den danske miljøsektor.

Vi vil gerne pege på behovet for at styrke indsatsen i Rusland og andre SNG-lande og en indsats i Arktis, og vi vil også gerne pege på, at anvendelsen af bæredygtig energi bør opprioriteres, både i Danceds og i Danidas indsats, som en integreret del af den samlede miljø- og udviklingsbistand.

Vi tillægger de evalueringer, der er lavet og bliver lavet på både Danceds og Danidas område, stor vægt, og vi anbefaler kraftigt, at man bruger de anbefalinger til at øge kvaliteten i miljøbistanden, og vi vil også gerne have, når Rigsrevisionens rapport forelægger til efteråret, at vi tager en drøftelse af den.

Vi tillægger det også stor vægt, at den danske ressourcebase, virksomheder, NGO'ere og universiteter osv. bliver aktivt inddraget i miljøbistanden, og at vi styrker den folkelige forankring i Danmark i opbakningen til det, vi laver. Der er ingen tvivl om, at når man bruger så mange penge, som man gør på det her område, så er det en væsentlig forudsætning, at befolkningen er med, og at kvaliteten er i orden, og at de resultater, der kommer, også er i orden. Og derfor er vi glade for det tilsagn, der allerede blev givet ved debatten om miljø-, freds- og stabilitetsrammen, om at styrke hele oplysningsindsatsen, og at den bliver intensiveret i tiden fremover.

Jeg synes, der er grund til, at vi som danskere skal være stolte over den indsats, vi gør med henblik på at styrke det globale miljø. Efter vores mening skal Danmark fortsat og i stigende omfang være i front for det globale miljø, hvor vi med eksemplets magt skal være med til at sætte en ny global dagsorden for mennesker og miljø på denne her klode. Derfor er vi også medforslagsstillere til det forslag til vedtagelse, som hr. Steen Gade allerede på vores fælles vegne har læst op.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg synes, der er mange gode elementer i det forslag til vedtagelse, som er fremsat, men jeg vil godt spørge hr. Claus Larsen-Jensen om et af elementerne, nemlig miljøbistand til Østeuropa.

Jeg har lagt mærke til, at ministeren sagde, at nu kunne også andre lande end Østersølandene komme med, og det blev også antydnet af hr. Claus Larsen-Jensen, men jeg vil ikke lægge skjul på, at det er dér, problemet ligger for Enhedslisten i forhold til det forslag til vedtagelse, som en række partier har fremsat. Jeg synes ikke, det er rimeligt, at de bedst stillede af østlandene ensidigt skal have miljøbistand, mens de allerfattigste, som har de allerstørste miljøproblemer, f.eks. Ukraine, som forpestes af atomkraft, ikke får ret meget. Derfor vil jeg spørge, om man kunne løfte sløret for, hvor meget der ligger i de tilkendegivelser, der er kommet, og hvor meget der ligger i formuleringen i forslaget til vedtagelse af en åbning.

Det kan også være, ministeren kan svare på spørgsmålet, om hvad der set fra regeringens synspunkt ligger i den problemstilling, men jeg vil ikke lægge skjul på, at for Enhedslisten betyder det meget ved bedømmelsen af det forslag, der ligger.

(Kort bemærkning).

Claus Larsen-Jensen (S):

Sagen er jo, at da man startede bevillingen her, havde man jo ikke så mange penge, som man får til rådighed de kommende år. Derfor har man været nødsaget til at prioritere, og derfor har det været naturligt at satse på nærområdet omkring Østersøområdet. Men det er da klart, at der over tid er behov for at yde en indsats, ikke bare i de bedrestillede lande i Øst- og Centraleuropa, men også i en række af de lande, som befinder sig i en helt anden situation,

og det må være en samlet prioritering i takt med, at udviklingsbistanden øges.

Formanden:

Hr. Jens Hald Madsen – har ministeren bedt om ordet? Ja.

Miljø- og energiministeren.

Miljø- og energiministeren (Svend Auken):

Jeg vil bare sige til hr. Keld Albrechtsen, at det forslag til vedtagelse, der er lagt frem her, betyder en reel ændring af vores politik. Hidtil har vi haft som prioritering især at hjælpe Østersøområderne, og vi har haft en interesse i at fremme en høj miljøstandard i de lande, der skal blive medlem af EU.

Hr. Albrechtsen kan have fuldstændig ret i, at det kan føre til skævheder. Det var jeg selv inde på i mit indlæg, men set ud fra et dansk synspunkt er det selvfølgelig vigtigt, at de overgangsordninger, der kommer på miljøområdet ved udvidelsen mod øst, bliver så korte som muligt, og at der ikke sker et tempotab i det indre miljøarbejde. Derfor er det nødvendigt, at vi yder en særlig indsats for at accelerere miljøarbejdet i disse lande og bruge ansøgningsprocessen positivt.

Det, der imidlertid er det nye ved forslaget til vedtagelse her, er, at vi lægger op til at gøre noget aktivt for at forhindre, at det fører til nye skel i Europa, og derfor er der udtrykkeligt peget på SNG-landene, og jeg har peget på Balkanområdet.

Begge områder, hvor vi har vi et godt samarbejde. Vi er allerede i dag på Balkan det største bidragydende land, selv om det ikke er imponerende beløb, det drejer sig om. I både Bulgarien og Rumænien har vi haft et meget fint arbejde, og i forhold til SNG-landene har det ikke mindst i forbindelse med Environment for Europe-processen op til Århus-konferencen været sådan, at der er dannet netværk, og der er dannet arbejde.

Det, forslaget til vedtagelse lægger op til, er faktisk, at vi gør præcis det, hr. Albrechtsen efterlyser i dag. Jeg synes, det var vigtigt at få det sagt på nuværende tidspunkt af hensyn til det videre forløb af debatten.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil gerne sige tak for svarene både til hr. Claus Larsen-Jensen og til ministeren, og specielt også, når ministeren udtrykkelig nævner

lande som Rumænien og Bulgarien, som jo også hører til blandt de fattigste, og understreger SNG-landenes placering. Det vil gøre det muligt for Enhedslisten at tilslutte sig det forslag til vedtagelse, der dækker de tilkendegivelser, der er kommet herfra. Vi har også rejst det, da vi havde debatten – jeg tror, det var i januar – og jeg er glad for, at det på den måde nu kommer med ind.

Jens Hald Madsen (V):

I Venstre er vi glade for, at vi får den her debat, som er en opfølgning på den debat, vi havde den 3. marts omkring katastroferammen. Vi synes, det er vigtigt, fordi der bare i 1999 blev brugt 1.644 mio. kr. på miljøbistand, og derfor synes vi, det kunne være relevant at kigge på, hvordan det skal være fremover. De to centrale emner, vi mener skal bringes op, er punkt 1: Skal der også i fremtiden være to ministerier, der forvalter den udenlandske miljøstøtte? Punkt 2: Udviklingen af miljøstøtte mellem de central- og østeuropæiske lande og de øvrige lande.

Det er jo ikke nogen hemmelighed, at der har været en del kritik af koordineringen og samarbejdet mellem de to ministerier, der administrerer miljøstøtten. Problemerne blev beskrevet i rapporten fra Rigsrevisionen i 1997 og blev fulgt op af et notat fra statsrevisorerne fra 1998.

Både Rigsrevisionen og statsrevisorerne påpegede, at der er problemer med at koordinere miljøstøtten. De påpeger, at der nu er dukket miljøattachéer op på ambassader i de lande, Danced har engagement i. Statsrevisorerne stiller spørgsmålet, om det overhovedet er hensigtsmæssigt, at to ministerier deltager i forvaltningen af miljørammen.

Venstre har absolut den samme holdning. Når vi siger, at vi ønsker, at det skal føres over til Udenrigsministeriet og dermed Danida, er det jo ikke, fordi vi mener, at Danida har kørt mere optimalt eller fungerer helt optimalt, men fordi vi som udgangspunkt tror på, at det kan fungere mere effektivt.

Kritikken er ikke alene kommet fra statsrevisorerne. Knud Vilby, der er næstformand i det rådgivende udvalg for miljøbistand, skrev den 24. marts i år en kronik med titlen: »Volden i Strandgade«. Det er en særdeles interessant kronik, som understreger den problemstilling, der er imellem de to ministerier og måske ikke mindst samarbejdsvanskelighederne mellem miljøministeren og udviklingsministeren. Knud

Vilby siger, at det nu er blevet bedre, fordi nu modarbejder man trods alt ikke hinanden, nu undlader man bare at samarbejde. Så kan man spørge, om det så skulle være bedre.

Med hensyn til den udvikling, der er foregået, kan man jo så begynde at analysere sig frem til, hvem der gør det bedst. Vi synes, at Danced har gjort det ganske udmærket. Men igen må man sige, at det er lidt mærkeligt, at Miljøministeriet søger at få så fremtrædende en udenrigspolitisk profil, og spørgsmålet er egentlig, hvor svært det vil være at få kørt det sammen og så opnå de synergieffekter, der vil være i at få det samlet ét sted.

Man kunne måske også udtrykke det mere diplomatisk, end jeg nu kan udtrykke det, og sige, at det er tankevækkende, at man står over for en minister, hvis politiske holdning gør, at Miljøministeriet finder det nødvendigt at blande sig i alt, fra om Bramsnæs Kommune må bygge et mindre supermarked og til at rådgive og løse opgaver i Malaysia. Spørgsmålet er, om Miljøministeriets påtagelse af nye og mærkelige arbejdsopgaver mere er et udtryk for vores nuværende miljøministers politiske ambitionsniveau, end det er til gavn for Danmarks samlede udviklings- og miljøpolitik.

Vi mener, at mange af de miljøproblemer, som er omkring Østersøen og det tidligere Sovjetunionen, burde have større fokus. Ville det ikke indebære en umiddelbar fordel for Danmark at mindske forureningen med CO₂ i Østersøregionen, mindske spildevandsudledning i Østersøen, afvikle atomkraftværker, hjælpe med oprydning efter den fejlslagne kommunistiske planøkonomi?

Vi ved godt, at der er afsat et stort beløb til de central- og østeuropæiske lande, men vi mener stadig væk, at der kan gøres mere i de områder. Vi vil også opfordre Danced til i større grad at integrere dansk industri i sine projekter.

Lad mig sige det mere generelt: Vi mener, at det her er et udtryk for et problem, der er i regeringens for øjeblikket, nemlig at alt for mange af regeringens ministerier arbejder med en mængde udenlandske projekter, hvor der tilsyneladende ingen samlet koordinering er mellem Udenrigsministeriet og ikke mindst regeringens samlede udenrigs- og udviklingspolitik.

Men vi ser frem til en god og konstruktiv debat om fremtidens miljøstøtte.

Gitte Seeberg (KF):

Det Konservative Folkeparti tilslutter sig de overordnede mål og hensyn, der er formålet med miljø-, freds- og stabilitetsrammen. Debatten i dag vedrører alene miljødelen under MIFS-rammen, og jeg skal derfor i det følgende alene komme ind på miljøbistanden.

Det Konservative Folkeparti anser den danske miljøbistand som overordentlig vigtig. Det gælder såvel den miljøbistand, som via Danida ydes de fattigste lande, som den miljøstøtte, der ydes af Dancedmidlerne til mellemindkomstlande i nærområderne, de baltiske lande, i Øst-europa og andre steder.

Man må jo desværre konstatere, at miljøet i en lang række lande både tæt på os og i den tredje verden har det rigtig dårligt. Her er den støtte, som vi kan yde, tiltrængt i den videre udvikling, som modtagerlandene gennemgår. Der kan selvfølgelig altid sættes spørgsmålstegn ved nogle projekter. Sådan er det her, sådan er det også ved vores ulandsbistand.

Venstres ordfører var kort inde på, hvem der gør det bedst. Det vil jeg ikke i dag stille mig til dommer over; det må tiden vise. Mit indtryk er dog, at der er mange vellykkede projekter, både Danida- og Dancedprojekter.

Det er efterhånden betydelige midler, der årligt afsættes til miljø- og katastroferammen, stabilitetsrammen som det hedder nu. De bliver jo ikke mindre i de kommende år, hvor det må antages, at de, når rammen er fuldt udbygget, vil andrage i størrelsesordenen 3,5 mia. kr. alene her på miljødelen. Det er mange penge, og derfor må det også stedse sikres, at pengene anvendes dér, hvor de gør mest gavn, og hvor projekterne har en høj kvalitet.

Det Konservative Folkeparti slutter op om den økonomiske målsætning for miljødelen af rammen, men det drejer sig selvfølgelig ikke kun om at bruge pengene, men om at finde egnede projekter. Udbygningen bør derfor kun ske i et tempo, hvor anvendelsen af midlerne sker med omtanke, og her er samarbejdet mellem Danced og Danida væsentligt. Det spørgsmål blev også behandlet under debatten i marts om redegørelse nr. R 12, og jeg hører derfor gerne, hvilke initiativer der konkret er sat i værk. For det er selvfølgelig helt uacceptabelt, at de to ministerier tilsyneladende ikke kan arbejde sammen om noget så væsentligt som vores miljøbistand. De to ministre må svare på, hvordan man konkret har tænkt sig at forbedre samarbejdet.

Vi er optaget af vores miljøstøtte til Østeuropa og til Østersølandene. Det er vi selvfølgelig, fordi miljøproblemerne er grænseoverskridende, og det har selvfølgelig derfor også noget med os selv at gøre. Problemerne har en direkte indvirkning på vores eget miljø.

En anden positiv effekt er, at man har kunnet spore, at miljøbistanden sammen med en række andre initiativer er med til at udbygge og udvikle de demokratiske processer i modtagerlandene. Derfor kan det ikke understreges nok, at udviklingen i disse lande skal bygge på en bæredygtig vækst, hvor vi især bekæmper den grænseoverskridende forurening og samtidig er med til at højne det generelle velfærds- og sundhedsniveau.

Det andet aspekt, der drejer sig om disse lande, er EU-aspektet. Det er meget svært og dyrt for disse lande at leve op til EU's miljøkrav, når det drejer sig om optagelseskravene. Derfor er det utrolig vigtigt, at vi netop hjælper landene med ny miljøteknologi, sådan som det også foreslås i forbindelse med miljøkreditordningen, hvor hovedvægten fremover vil ligge på leverancer af udstyr inden for miljøområdet.

Med andre ord skal der ikke kun ryddes op efter gammel miljøgæld. Det er også vigtigt, at landene i deres udvikling tager behørigt hensyn til miljøet, og at dette foregår som en del af den teknologiske udvikling. Et godt miljø koster noget.

Den udvikling er godt i gang i nogle lande. Her bidrager mange danske virksomheder med stor viden, både når det gælder Danced og Danida. Jo flere dygtige danske virksomheder, der kan inddrages i processen, jo bedre er det også for dansk erhvervsliv. Det er vigtigt ikke alene at inddrage rådgivningsfirmaer, men også i videst muligt omfang at sikre andre danske virksomheders inddragen.

Lad mig så kort vende mig til ulandene. Miljøindsatsen vil også i fremtiden basere sig på, at fattigdomsbekæmpelse og miljøhensyn bør ses som indbyrdes forstærkede målsætninger; det tilslutter vi os i Det Konservative Folkeparti.

Der er også god mening i at opprioritere bæredygtig energi i ulandene i sammenhæng med den globale klimamålsætning, men vi må ikke glemme, at de mere nære problemer såsom rent vand og vandmangel også i fremtiden kan give anledning til store konflikter.

Som sagt tilslutter vi os målsætningerne med hensyn til ulandene, men der foreligger endnu ikke nogen evalueringer af Danidas projekter,

og vi afventer spændt på at se evalueringerne, og så vil vi se, hvad der til den tid kan gøres bedre.

Så vil jeg slutte med at sige, at vi tilslutter os det fremsatte forslag til vedtagelse.

Svend Aage Fauereholdt (DF):

Når vi tager miljødebatten i dag, er det, fordi miljø sagen optager mange mennesker. Bedre miljø overalt er for os danskere en selvfølge. Danmark er et foregangsland inden for miljøet.

Det er altid godt med en vurdering af den indsats, der er iværksat, og hvor langt vi kan nå i samarbejde med andre lande. Derfor støtter vi fra Dansk Folkeparti, at der arbejdes videre med konferencer, hvor der kan skabes forståelse for det rigtige i, at forureningen skal bremses i alle dens facetter. Kredsløbet slutter jo aldrig, og derfor er det også vigtigt, at eventuelt nye materialer og eventuelt nye forbrændingsmetoder indgår i de videre drøftelser.

Den direkte økonomiske bistand kan på længere sigt vise sig at blive et problem, for den skal indarbejdes i vores budgetter år efter år, og det er måske deri, problemet ligger, men lad os give al vores viden videre på samtlige de konferencer, som vi deltager i.

Ebbe Kalnæs (CD):

Da miljø-, freds- og stabilitetsrammen blev drøftet den 3. marts, var vi enige i, at det var vigtigt at tage miljødelen ud og behandle den separat, sådan som det sker her i dag. Vi er ligeledes enige i, at det er med en vis stolthed over, at der på det her område gøres en god og fornuftig indsats. Og vi er også enige i, at den kritik, der måske kan ligge i nogle af de ting, hr. Jens Hald Madsen nævnte med hensyn til, hvordan man udfører det her, skal vi selvfølgelig tage til efterretning. Men jeg vil gerne understrege med det samme, at jeg går helt ud fra, at når de to ministre, som er her i Tinget i dag, har det som deres ansvarsområde, selvfølgelig, når den slags ting bliver nævnt, går i fuld gang med at rette det op, så det bliver så effektivt som muligt. Det har vi tillid til.

Så vil jeg også gerne understrege, at prioriteringen på det her område er meget væsentlig, som den altid er, når det gælder en indsats på et område, hvor opgaverne er uendelig store. Vi har jo gang på gang understreget – hvis vi tager fat i det hjemlige – at man ikke skal ofre kæmpesummer her i Danmark på at få relativt små gevinster, hvis man ved at gå ud i verden om-

kring os kan bidrage til nogle væsentlig større gevinster, hvor man får mere for pengene. Den prioritering lægger vi utrolig vægt på i enhver sag af denne art.

At det i høj grad skal være de fattige lande, som er meget trængte, der skal have fokus på det her område, er vi også ganske enige i. Det er klart, at den mest oplagte og farligste forurening er den forurening, hvor man på grund af dårlige levevilkår eller på grund af en trængt situation, hvor det gælder om at overleve, agerer miljømæssigt på sådan en måde, at man smadrer miljøet omkring sig på kort tid, fordi man ikke har nogen anden mulighed. Og det må i høj grad være en pligt at hjælpe dér, så ikke folk bringes i den situation, hvor de er under det pres.

Men jeg vil gerne understrege, at vi også skal passe en smule på, når vi skal i gang med det her. Vi har jo i den vestlige verden mulighed for at medtage overvejelser om visse modbevægelser, når det gælder miljøet.

Dermed være ikke sagt, at jeg underkender, at det er problemer, man tager op, men vi skal bare sikre os, at de problemer har en vis dimension i den prioriteringssammenhæng, jeg talte om, og vi skal sikre os, at vi ikke bliver alt for hovskisnovski, når vi går ud til andre, for eksempel når nogle vil pålægge ulande økologisk drift eller lignende på samme niveau, som vi gør her i landet.

Sådan noget er luksus, som man ikke rigtig kan tillade sig et sted, hvor måske 25-30 pct. af udbyttet ved økologisk drift simpelt hen forsvinder, og det vil sige, at overlevelse ikke er mulig. Det er en nedladende holdning at have over for andre mennesker, når det er på den facon, man er ude i de her hjælpeprogrammer.

Det er også klart, at hvis vi skal hjælpe, kan vi gøre det på mange andre måder end i denne ramme og agere fornuftigt på en lang række andre områder, når vi agerer over for omverdenen. Vi skal jo huske på, at en stor del af Europa: Balkan, Østeuropa, SNG-landene og andre lande, jo er steder, hvor man stort set aldrig har set en radioatortermostat, og det vil sige, at man stort set regulerer varmen ved at åbne eller lukke vinduerne. Så det er givet, at vi på en lang række andre områder kan gøre en indsats.

Når det gælder den kritik, der har været af det, der kaldes »bæredygtigt«, må jeg sige, at jeg har det lidt skidt med ordet bæredygtig, for det er lidt forslidt. Og når vi skriver det i sådan et forslag til vedtagelse, som vi har lavet her i

dag, så ved jeg godt, at alle vi, der stemmer for det, forstår noget væsentligt forskelligt ved det. Men jeg vil dog alligevel sige, at med hensyn til den del af det, der hedder »den grønne strøm«, og som vi taler meget om, er vi dygtige her i Danmark, og vi kunne godt på det område gøre en væsentlig bedre indsats, end vi har gjort i Danced-sammenhæng, for der er altså nogle reelle gevinster på det område. Og samtidig er der nogle regionale behov rundt omkring, hvor der ikke er mulighed for transmission og andet, og hvor man kunne hjælpe en masse ting i gang. Så det vil vi også gerne støtte.

Men generelt er vi stolte af denne indsats, og vi synes ikke, der er brugt en krone for meget på området, og vi er parate til at bakke denne indsats op og støtte den. Og hvis nogle skulle forskyde tingene en smule og måske sætte ambitionsniveauet på visse områder en anelse ned her og få en langt større effekt af pengene i det her samarbejde, så er vi helt klar til at deltage i det.

Jørgen Estrup (RV):

Jeg vil starte med at sige, at efter min faste overbevisning er det, vi satte i gang fra 1993 og fremover omkring miljø- og udviklingsindsatsen, noget, der har båret frugt, og noget, vi kan være stolte over. Der har været umagen værd. Men samtidig er det måske også grund til indledningsvis at minde om, hvor ung denne debat egentlig er. Det er ikke længere siden end i 1987, at Brundtlandrapporten satte den dagsorden for bæredygtig udvikling i spørgsmålet om miljø og udvikling, som så blev fulgt op på Rio-konferencen i 1992. Så det er ikke lang tid, vi har haft til at arbejde med de her ting. Alligevel synes jeg, vi er kommet ganske langt.

På Rio-konferencen slog man i Rio-erklæringen et princip fast, som lyder således:

»For at opnå bæredygtig udvikling skal miljøbeskyttelse indgå som en integreret del af udviklingsprocessen og kan ikke anskues isoleret herfra.«

Dér har vi den dagsorden, som også er baggrunden for den debat, vi har i dag, og for det samarbejde mellem to ministerier omkring miljø og udvikling, som også indgår her i debatten.

Det er klart, at Danmark har gjort en ekstra indsats i forhold til mange andre lande ved faktisk at følge det, man blev enig om i Rio – man skulle jo tro, det var en selvfølge, men det er det aldeles ikke – for vi havde dengang en miljøminister, som førte en høj profil i Rio, hvad vi alle

sammen var glade for. Og her i Folketinget var vi blandt andet fra Det Radikale Venstres side tilfredse med at kunne bidrage til det beslutningsforslag, som førte til miljøindsatsen.

Det, som har været kendetegnende, er jo, at det drejer sig om miljø og udvikling i bred forstand, og det vil sige lande, der enten er ramt af fattigdomsproblemer, og som derfor især lig grad har vanskeligt ved også at tackle miljøet, eller lande, som er i en overgangsproblemstilling, som vi har mødt det i Øst- og Centraleuropa, eller de særlige problemer, som vi oplever omkring oprindelige folk, f.eks. i Arktis.

Det er altså en type problemer, som – forhåbentlig – er af en midlertidig karakter, men som i høj grad rammer ganske bestemte dele af vores globale verden, og som derfor også kræver en dansk indsats.

Jeg skal kun sige nogle ganske få ord om Øst- og Centraleuropa, som jeg mener har haft en overordentlig heldig udvikling i forbindelse med den indsats, vi har gjort fra dansk side. Miljøministeren har understreget det, men jeg synes, der er grund til at sige, at den konkrete miljøindsats er åbenbar. Den har haft klare succesmæssige følger, og det er oplagt, at de lande, som er på vej ind i EU, har en særlig glæde af det. Og jeg er meget enig i det, der er blevet sagt om, at vi ikke skal glemme resten af SNG-området.

Når vi så vender blikket til udviklingslandene, er det klart, at her har vi i højere grad vovet os ind på en opgave, som er vanskelig, idet vi har taget udgangspunkt i problemer, som i høj grad drejer sig om regioner, hvor mellemindkomstlande og fattige lande lever side om side og gerne skulle kunne gøre det på en ordentlig måde, men i høj grad påvirker hinanden.

Det har ført til fordelingen mellem to ministerier, og jeg vil gerne igen fastslå, at jeg mener, at det har været en succes, men selvfølgelig ikke en succes uden problemer. Man kan af den evaluering, der har været, se, at der er vanskeligheder med at få lagt vægten hos Danced på både miljø og udvikling, og dér mener jeg vi skal hjælpe Danced med at få fastslået, at det er det oprindelige Rio-princip, der gælder, men det tror jeg også der er forståelse for. Og der har været vanskeligheder med regionaliseringen, og det er selvfølgelig klart utilfredsstillende, at man i en evaluering kan nå til det resultat, at Malaysia og Thailand, som er Danceds lande i Sydøstasien, ikke udgør én region, og at der dermed tilsyneladende ikke er basis for at

forstå det, der var udgangspunktet, nemlig at samtlige lande, både Danidas og Danceds lande, udgør den region, og at der skal være et samarbejde på tværs mellem de to ministerier.

Det må kunne lade sig gøre, lige så vel som det må kunne lade sig gøre at sikre bedre koordination og samarbejde mellem de to ministerier og sikre, at der lokalt bliver et ejerskab til de projekter, som gennemføres, og at man trækker bedre på NGO-siden i den sammenhæng, og sidst, men ikke mindst, at man får den fysiske kapacitetsopbygning, som sikrer, at miljøbistanden i en udviklingssammenhæng faktisk slår rod. Det er det afgørende.

Fra Folketingets side har vi et afgørende ansvar for opfølgningen, mener jeg, og det vil jo ske dels ved at se på, hvordan Danced følger den evaluering op, som er sket, og dels ved at se på den evaluering vedrørende det sydlige Afrika, som er på vej, og naturligvis endelig ved, når Rigsrevisionens rapport kommer til efteråret, i den forbindelse at sikre, at dette sker så effektivt, som det overhovedet kan lade sig gøre, og at forhindre dobbeltadministration, men også at sikre, at de oprindelige principper er det, som er afgørende for indsatsen.

Thorkild B. Fransgaard (FP):

Danmark er det land i verden, som pr. indbygger yder mest i bistand, og det gælder både fattigdomsbistand og miljøbistand.

Det er ikke noget, vi skal være kedede af. Det skal vi være stolte af. Men i Fremskridtspartiet mener vi, at vi er ved at have nået en grænse for, hvor meget vi kan give. Vi skal også tænke på de hjemlige forhold.

Med hensyn til fattigdomsbistand er vi enige i, at vi skal yde vores her i Danmark, men på niveau med andre industrilandene, som jeg lige har sagt, og det skal vi blive ved med.

Med hensyn til bistand på miljøområdet er Fremskridtspartiet af den opfattelse, at vi i første omgang skal koncentrere os om ekspertisebistand. Det hjælper jo ikke noget at sende et vist antal millioner eller milliarder ud til nogle lande, som ikke går så meget op i miljøet, som vi gør.

Det er ikke for at bebrejde de lande for det; de har ikke haft kræfter til at tænke, som vi har her i Danmark.

Den hjælp, der så sker på miljøområdet, skal være i form af ekspertise på alle områder. Økonomisk hjælp er jo nødvendig, men det er det andet, som vi i første omgang mener kan hjælpe

de lande, for det er jo nu engang sådan, at når vi taler miljø, så er der ingen grænser nogen steder i verden. Selv om vi mange gange her i Danmark, når vi diskuterer miljø, tror, at det kan begrænses, så kan det ikke. Miljø er noget, der vedrører os alle.

I Fremskridtspartiet vil vi gerne – selv om vi indimellem får skyld for det modsatte – være med til at hjælpe, både når det gælder fattigdomsområdet og miljøområdet, men som sagt på et niveau som andre landes. Jeg ved, at det er en gentagelse, men lad os på miljøområdet koncentrere os om den ekspertise, som vi har opbygget her i landet; vi er langt foran alle andre på det område.

Jeg har set det forslag, som er delt rundt, som ligger fra, jeg tror alle partier. Vi er ikke medforlagsstillere, men det er et forslag, som vi kan støtte.

Noget andet er, at når det gælder fattigdomsbistand og miljøbistand, så kunne vi godt ønske os, at der var noget mere kontrol med, hvad pengene blev brugt til. Det kan ikke hjælpe noget, vi sender milliarder ud til nogle lande, som bruger pengene til eventuelt at opbygge militær. Vi kan jo se i Pakistan og Indien, hvor vi også giver bistand, at man dér er i gang med et atomkapløb, og dér må vi have noget mere kontrol med, hvad de penge bliver brugt til, som vi sender eksempelvis derud. Men det gælder på mange områder; det er mest Danida, der står for de projekter, der bygges rundt omkring, og der har vi jo set eksempler på, at der er blevet brugt mange penge på forskellige projekter, som måske ikke har været så relevante for det pågældende land. Vi kunne ønske os at få en tilbagemelding på begge områder om, hvad pengene er blevet brugt til, som kom derud.

Men som sagt er Fremskridtspartiet ikke afvisende over for, at vi skal hjælpe, både når det gælder fattigdomshjælp, og når det gælder miljøhjælp.

Fremskridtspartiet kan stemme for det forslag, der er delt rundt.

Keld Albrechtsen (EL):

Enhedslisten støtter helhjertet den målsætning, der ligger for en udvikling af bevillingerne til miljøbistanden, både til de østeuropæiske lande, SNG-landene og ulandsdelen.

Vi synes, at der i det forslag til vedtagelse, der ligger, er mange gode elementer, som kan være med til at ændre arbejdet også i retning af

nogle af de ønsker, som Enhedslisten har fremført, bl.a. ved den debat, vi havde tidligere på året, og jeg er glad for de tilkendegivelser, der kom vedrørende miljøstøtten til de fattigste lande i Østeuropa.

Når vi ser på ulandssiden og også på Østeuropa, sagde jeg dengang – og det synes jeg stadig væk er et problem, som vi godt vil arbejde videre med sammen med regeringen – at jeg ofte savner ordet økologi i de her sammenhænge. Man bruger tit ordet bæredygtig, men faktisk synes jeg, der ligger en udfordring for f.eks. dansk landbrug til at gå ind og være med til også at sikre, at økologisk produktion bliver et produktionsområde ikke mindst i ulandene, der jo i øjeblikket trues af de store kemikoncerners og bioteknologikoncerners forsøg på f.eks. at indføre nye gensplejsede produkter i massiv målestok – millioner af hektarer i ulandene – og bruge ulandene som eksperimentarium for noget, hvis konsekvenser videnskaben ikke i dag kan overskue.

Dér er der efter vores opfattelse brug for at få det økologiske princip frem på banen, og dér har Danmark jo faktisk en virkelig førerstilling på visse områder inden for økologisk produktion. Man taler også så meget om – og med rette – i debatten, at man skal have denne ressourcebase ind. Dér vil netop det danske kendskab til økologiske principper være en del af den ressourcebase, som vi kunne benytte os af, og i forhold til fattige bønder i ulandene vil det også være en mulighed for NGO'erne til f.eks. at kunne gå ind og bygge noget op, som vil kunne række ud over det enkelte projekts levetid.

Det er noget, vi vil blive ved at opfordre regeringen til: at lægge det økologiske princip mere ind i det. Også når det gælder f.eks. energi, så jeg meget gerne, at man også direkte nævnedes ordet vedvarende energi. Det er godt nok med ordet bæredygtig energi, men det ville være endnu bedre, hvis man gik over til i stigende grad at bruge ordet vedvarende energi.

Så der er altså stadig væk punkter på vores ønskeseddel, som ikke fuldt ud er opfyldt, som vi vil blive ved med at arbejde for i forhold til regeringens program.

Jeg er meget glad for, at miljøspørgsmålet i Arktis er blevet fremhævet så klart, som det blev i fremlæggelsen, og at Grønland blev nævnt som et område, hvor der skal gøres en indsats.

Det er fra mange NGO-organisationers side blevet fremhævet, at det vil være vigtigt at ind-

drage dem mere i arbejdet, og at det er vigtigt, at man kan få lavet projekter i ulande, som ikke bare kontrolleres af statsmagten de pågældende steder, men som også vil kunne godkendes uden om den lokale regering, for der er jo regeringer, som ikke er vældig progressive, for nu at sige det meget diplomatisk, og hvor det vil være nyttigt at kunne gå udenom. Det synes jeg også er en målsætning, som skulle tages med ind i billedet, og også dette, at NGO'er måske i højere grad kan være med til at gøre projekter levedygtige, altså få dem til at kunne holde, også når selve projektet er slut, fordi de kan inddrage deres samarbejdspartnere i de pågældende lande, så det ikke bare er et dansk entreprenørselskab, som tager ud for at tjene nogle penge, men at der virkelig også er nogle mennesker, der bliver inddraget i det.

Med denne ønskeseddel til, hvordan man yderligere kunne gøre det bedre, vil Enhedslisten støtte det forslag til vedtagelse, som er fremsat.

(Kort bemærkning).

Ebbe Kalnæs (CD):

Jeg vil gerne spørge hr. Keld Albrechtsen vedrørende det tema, som jeg har hørt Enhedslisten gang på gang i mange sammenhænge have, nemlig at vi direkte skulle stille krav til lande, der skulle modtage hjælp, om at de skulle lægge om til økologiske drift, om ikke hr. Keld Albrechtsen er enig i, at når man i lande har problemer med mad, har problemer med overlevelse, har problemer med rent vand, har problemer med en række ting, om ikke det er lidt af en luksusholdning, om ikke det er lidt nedladende at opfordre den form for lande til et større tab i at kunne skaffe fødevarer – om ikke hr. Keld Albrechtsen er enig i, at der faktisk er et 25-30 pct.s tab med en økologisk drift.

Dermed opfordrer jeg selvfølgelig ikke til, at nogle røvere i en eller anden sammenhæng skal ned og eksperimentere og prøve med giftstoffer, men vi må prioritere i den her sammenhæng og forstå, at de her mennesker er i en situation, hvor der er visse holdninger og visse mål, vi sætter, som nok vil bære præg af luksus, når man når derud.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Nu er der to ting, jeg gerne vil understrege over for hr. Kalnæs. Det ene er, at Danmark ikke kan påtvinge andre lande økologisk produktion,

hvis de har en beslutning om, at det vil de ikke. Det er jo et tilbud, som naturligvis forudsætter, at de, der bor i de lande, der modtager bistand, vil være med. Så jeg synes ikke, at der er noget galt i, at man siger, at danske skatteyderpenge, hvis de skal bruges, skal bruges til noget godt. Jeg går ud fra, at CD også er indstillet på, at det må være princippet for anvendelse af danske skatteydermidler.

Så må jeg gøre hr. Kalnæs opmærksom på, at hans betragtninger omkring sammenhængen mellem økologien og det konventionelle landbrug er tæt på at være forvrøvlede. Det er jeg nødt til at sige. Jeg fremhævede netop, at vi på det område – økologisk landbrug – har en ekspertise her i Danmark, som faktisk gør, at man ikke får det tab, som hr. Kalnæs var bange for, mens det til gengæld har vist sig, at nogle af disse gensplejsede organismer, som man sætter ud i naturen uden at kende konsekvenserne, giver tab i produktionen.

Formanden:

Hr. Ole M. Nielsen som ordfører.

Ole M. Nielsen (KRF):

Det kræver en vis form for blåøjethed, idealisme og galskab at gå ind for MIKA-rammen her, kan man sige, men i Kristeligt Folkeparti vedkender vi os gerne den galskab. Når jeg siger det på den måde, så er det, fordi det jo er svært at forstå, at vi sådan set med globale øjne kan få noget ud af den smule penge, som vi synes er ganske flot set fra dansk side.

Men som sagt: Vi vedkender os gerne den galskab, fordi vi har en forpligtelse til at tage os af miljøproblemer rundt omkring i verden, fordi vi selv i opbygningen af vores samfund har dummet os så meget, som vi har.

Vi er stolte af, at vi har det høje niveau for hjælp til de vanskeligere stillede dele af verden, som vi har her, og det synes jeg faktisk at vi har lidt brug for at være stolte af, for – for at tage noget, der går af de samme penge – jeg synes såmænd ikke, vi har så skrækkelig meget grund til stolthed af vores måde at tage imod flygtninge fra Kosovo på og den selvoptagethed, som vi præsenterer, og som pressen udviser omkring den sag. Jeg synes heller ikke – for at tage en anden del af den samme sag – vi har grund til at være stolte, når vi ser, hvad det er for et ynkeligt bidrag, vi yder til den militære indsats; lykken i at yde militær indsats ufortalt selvfølgelig.

Men vi har et ansvar at tage op rundt omkring. Når vi taler om miljøbistanden, kan man ikke komme uden om begrebet »bæredygtig udvikling«, og selv om det begreb kan rumme mange aspekter, så signalerer det jo helt klart, at vi ikke uahæmmet kan tære på jordens ressourcer. Miljøproblemer er også globale, men set i forhold til ulands- og ilandsproblematikken gør flere faktorer sig gældende:

I ilandene er det miljømæssige problem skabt på baggrund af en ikkebæredygtig overforbrugskultur, hvorimod ulandenes problemer er skabt af fattigdom; det vil sige, at man er tvunget til at lade økonomiske interesser stå over økologiske. Ydermere er befolkningstilvæksten et fortsat stigende problem, som bl.a. udvirker overgræsning, forkert eller for intensivt jordbrug med ørkenspredning og oversvømmelser til følge.

Men vi må medgive de folk i de lande, i de fattige lande, at så længe man ikke har dækket sine basale behov, så er det ikke let at komme så langt, at man tænker på de miljømæssige følger af det, man gør, af den måde, man lever på, og i de rige lande må vi sige, at det er vigtigt, at vi hjælper de fattige lande til ikke at begå alle de samme fejl, som vi har gjort i de rige lande ved opbygning af vores forbrugskultur.

Vi er altså enige i, at bekæmpelsen af fattigdom og miljøbistand godt kan hænge sammen, men dog kun så længe, at det ikke er et påskud fra ilandene til at bremse ulandenes industrialisering. Nogle gange fristes man jo til at tro, at vores miljøomsorg i andre lande skyldes et ønske om at opretholde vor egen velfærd, vor egen forurening på andres bekostning.

Der tales om folkelig forankring: Det er utrolig vigtigt, at de projekter, vi udfører i ulandene, forankres folkeligt, at de får en opbakning, at de får en læremæssig værdi, at de får en slags pilotprojektkarakter. Det er den eneste måde, hvorpå den smule penge, vi kan bruge, kan få en sammenhængende effekt i den store verden.

Vi er i Kristeligt Folkeparti ikke uenige i at støtte mellemkomstlande. Vi ønsker blot at sikre en endnu bedre bistand, og derfor er samarbejdet mellem Danced og Danida vigtigt. Det er vigtigt, at det forbedres, for at civilsamfundet kan spille en større rolle.

Hvem der er bedst – om det er Danced eller Danida – eller om den organisationsform, vi har valgt, er den mest hensigtsmæssige, er svært at vurdere. I hvert fald er vi ikke i stand til at vurdere, om effektiviteten af de projekter, vi har

investeret i, er tilstrækkelig. Jeg glæder mig i øvrigt vældigt til at se nogle Danced-projekter i Sydafrika under en udvalgsrejse i den mødefri periode.

Når vi nu har valgt at dele det op i to organisationer – Danced og Danida – kan man jo sige, at konkurrence på dette område ligesom konkurrence på alle andre områder jo ikke er det dårligste incitament til at gøre sit arbejde ordentligt, så det kan da godt være et forsvar for, at vi har fordelt opgaverne. Vi har muligheden for at gøre udviklingen bæredygtig og sikre, at den imødekommer de øjeblikkelige behov uden at gå på kompromis med de fremtidige generationers muligheder for at sikre deres behov.

Kristeligt Folkeparti ønsker, at miljøhensyn og menneskehensyn så vidt muligt går hånd i hånd. Det ene udelukker ikke det andet, tværtimod, så vi glæder os over forslaget til vedtagelse. Selvfølgelig så vi gerne, at der generelt blev ydet en endnu større indsats over for de svagere stillede i verden, men vi ønsker samtidig at sikre en bred opbakning om MIFS, og derfor stemmer vi for forslaget til vedtagelse.

Miljø- og energiministeren (Svend Auken): Jeg vil gerne sige ordførerne oprigtig tak for de indlæg, vi har hørt i dag.

Det glæder mig, at så vidt jeg kan forstå, står samtlige partier bag det forslag til vedtagelse, som hr. Steen Gade har fremsat. Det kunne give indtryk af, at der ikke står noget i forslaget, men sådan forholder det sig heldigvis ikke. Det er faktisk en meget indholdsmættet tekst, som jeg er glad for, at Folketinget vedtager i enighed. Det er klart, at den vil forpligte regeringen, og det vil regeringen leve op til.

Jeg tror ikke, man går nogen for nær ved at sige, at de fleste ordførere brugte mest tid på støtten til ulandene, og det er selvfølgelig også et utrolig vigtigt aspekt; men faktisk er miljøbistanden opbygget sådan, at ifølge vedtagelsen vil halvdelen af beløbet gå til Central- og Østeuropa og halvdelen til ulandene. Af den halvdel, der går til ulandene, går broderparten til en styrkelse af miljøaspektet i programsamarbejdslandene inden for Danida, og en mindre del – her har miljøsynspunktet været det afgørende – går til de lande, Udenrigsministeriet ikke samarbejder med, nemlig mellemkomstlandene.

Den regering, som både CD og Kristeligt Folkeparti var medlemmer af lige så vel som de nuværende regeringspartier, prøvede i sin tid at

finde en organisationsform, hvor man undgik at bygge et for stort og for dyrt apparat op, men udnyttede de respektive styrkepositioner i de to ministerier. Denne opdeling fik dengang støtte, ikke mindst fra erhvervslivet, og har fået det fra mange eksperter siden. Den rummer den risiko, som adskillige ordførere har været inde på, om den nu kan fungere godt nok samarbejds-mæssigt, men jeg synes, jeg roligt kan sige, at den gør det. Selvfølgelig kan der altid være gnidninger og rivninger osv. mellem to ministerier; det kender man jo ikke kun fra udenrigspolitikens område, det kender man på mangfoldige indenrigspolitiske områder. Det er formentlig et betydelig mindre problem under denne regering end under tidligere regeringer, men det er da klart, at den risiko findes, og derfor har vi en fælles forpligtelse til at få systemet til at fungere optimalt.

Hr. Gade gjorde opmærksom på, at det indtil videre kun er Danceds projekter, der er blevet analyseret. Det hænger selvfølgelig sammen med, at Danidas kom senere i gang. Vi er tilfredse med den evaluering, der har været af Danceds projekter. Evalueringen stillede kritiske spørgsmål, især med hensyn til starten af projekterne. Disse kritikpunkter har vi prøvet at tage højde for, og med vedtagelsen her i dag vil der ske en yderligere forbedring af indsatsen. Men folk, der er vant til at vurdere den slags evalueringer, har i hvert fald fortalt mig, at der er tale om en overordentlig positiv vurdering af startaktiviteterne, og der er da heller ikke nogen, der har sagt noget andet her i dag.

Det er meget vigtigt, at Folketingets store flertal tilslutter sig den økonomiske målsætning, for den er flot – ja, efter international målestok desværre enestående, som hr. Estrup var inde på i sine bemærkninger. Vi er faktisk det eneste land, der systematisk lever op til vore forpligtelser i henhold til Rio, og jeg synes, det er til stor styrke for vores internationale gennemslagskraft og troværdighed. Ved gentagne afstemninger i NGO-miljøet er Danmark da også blevet udpeget til det land, der har gjort mest for at leve op til forpligtelserne fra Rio. Dermed være ikke sagt, at vi har opfyldt alle vore forpligtelser. Der er lang vej endnu, men vi har altså taget de første skridt, og jeg er glad for at kunne sige, at dette ikke er et uenigheds-punkt mellem regeringen og de største oppositionspartier. Det synes jeg er godt.

Hr. Gade fremhævede spørgsmålet om opfyldelsen af de internationale miljøaftaler. Det

er faktisk et meget vigtigt mål i både Øststøtten, den bilaterale og regionale støtte under Danida og Danced og den globale bistand, som udviklingsministeren har ansvaret for og står for. Her bliver der ydet en meget, meget stor indsats, og hvis jeg skal rose et enkelt eksempel som illustration heraf, er det bedst at tage et fra Danidas område. Jeg vil nævne projektsamarbejdet mellem Risø og UNEP – altså FN's miljøprogram – hvor man rent faktisk har udarbejdet klimastrategier for 50 af de fattigste lande i verden. Her får de at vide, hvordan de kan leve op til kravene i klimastrategien, få deres forhold belyst og gøre mere brug af den ekspertise, der findes i Risøsamarbejdet med udviklingslandene, for at løse dette vigtige projekt.

Hr. Gade var inde på, at nogle af de hensyn, der eksplicit findes i Danmarks officielle ulandspolitik, også skal præge den miljøbistand, der går til mellemindkomstlandene, og det er jeg helt, helt enig med hr. Gade i.

Hr. Claus Larsen-Jensen var inde på de internationale aftaler. Jeg tror, de er meget vigtige, både når vi ser på det internationale arbejde, men selvfølgelig også når vi ser på, hvad vi gør herhjemme. Hr. Claus Larsen-Jensen pegede også på perspektiverne i landene uden for Østersøområdet, og jeg er fuldstændig enig i det, han sagde.

Idet jeg siger tak til hr. Hald Madsen for hans generelt positive holdning, vil jeg godt kommentere hr. Hald Madsens meget kritiske holdning over for opdelingen mellem Danida og Danced. Jeg deler ikke hans synspunkt, men jeg er overbevist om, at der kan argumenteres mere intelligently for det, end hr. Hald Madsen gjorde. Man kan ikke fremsætte en sådan svada af kritik uden at komme med ét eneste eksempel på, at det ikke har fungeret – ikke ét eneste eksempel. Man kan ikke forklare noget, man ikke har dokumenteret, ved at sige, at det alt sammen er også miljøministerens skyld. Han blander sig både i butikcentre i Bramsnæs og i rådgivning i Malaysia. Ja, men det er altså nu engang det, Folketinget har besluttet, at miljøministeren skal tage sig til. Men det er jo ikke nogen, om jeg så må sige, underbygning af en løs, populistisk, udokumenterbar påstand fra hr. Hald Madsens side.

Fru Seeberg var inde på den økonomiske målsætning, og det, hun sagde, synes jeg var fuldstændig rigtigt. Det er meget, meget vigtigt, at vi genererer de rigtige projekter, og fru Seeberg har ret i, at det må kræve et stort sam-

arbejde mellem Danida og Danced. Men det kræver først og fremmest et godt samarbejde med modtagerlandene, så de projekter enten indgår i en integreret udviklingsplan, en strategisk miljøplanlægning eller en ressourceplanlægning i det pågældende land, så der bliver en balance mellem på den ene side vore ønsker i Folketinget, vore muligheder i Danmark, og på den anden side de pågældende ulandes ønsker og behov. Det skal også gælde med hensyn til Central- og Østeuropa.

Fru Seeberg var inde på spørgsmålet om inddragelse af ny teknik, adgang til ny teknik. Et vigtigt aspekt i det internationale miljøsam arbejde er netop adgang til de vestlige landes teknologi, og det er et vigtigt element i vores bistand.

Jeg har ikke nogen bemærkninger til hr. Fauherholdt, der imidlertid havde den interessante og, tror jeg, rigtige betragtning, at de penge, vi bruger i år, bliver fulgt op af bevillingerne til næste år. Det tror jeg han har ret i, for vi har sat os et langsigtet mål, og det får nogle konsekvenser, også af økonomisk karakter.

Jeg synes, hr. Kalnæs havde mange fornuftige betragtninger om, hvordan vi kan få den danske miljøbistand til at fungere bedre, og jeg er i alt væsentligt enig med ham.

Hr. Estrup var inde på, at man har svigtet efter Rio. Frem for at være så utrolig stolte over, hvad vi selv har gjort, kan vi jo godt være lidt beskæmmede over, at verden har bevæget sig i den gale retning siden Rio. Til trods for at der siden Rio er sket en vækst i Vesten i størrelsesordenen 25 pct., hvad angår det private forbrug, og 15-20 pct., hvad angår det offentlige forbrug, har man i alle lande sagt: Vi har ikke råd til bistand, vi har skåret ned. Jeg tror, at USA, som er verdens største økonomiske faktor i dag, er nede under 1 promille, når det drejer sig om ulandsbistand, og der er lagt op til yderligere nedskæringer næste år. Det præger desværre også billedet i mange andre lande, og der er ikke blevet kompenseret ved, at man er gået over til at give hjælp på andre måder.

Dette forhold gør naturligvis, at vi er nødt til at prioritere. Vi er nødt til at trække den private ressourcebase langt stærkere ind, og vi er nødt til at udnytte mulighederne i de internationale finansielle institutioner, som heldigvis bliver mere og mere optaget af Riomålsætningerne og -aspekterne. Men helt kan vi altså ikke kompensere for det, og det er altså udtryk for en fantastisk fattigdom i den rige del af verden, at

vi er så elendige til at dele vores overflod med andre lande. Meget ville være lettere, hvis andre lande gjorde det samme, som et stort flertal her i Folketinget er enige om, at Danmark skal gøre. Så ville meget se bedre ud.

Endnu en gang: Tak til ordførerne, selv til hr. Hald Madsen. Jeg havde en enkelt kritisk bemærkning til ham, men jeg synes også, det i øvrigt var et positivt indlæg, vi hørte fra hans side.

Ministeren for udviklingsbistand (Poul Nielson):

Jeg vil allerførst også takke for den meget brede støtte, der er til sagen, og jeg vil føje til, at det ikke bare er værdifuldt i forbindelse med Danmarks ageren i internationale organisationer, hvor synspunkter om, hvad de og de burde gøre osv., er vigtige. Det er også af betydning i vore mere praktiske forhandlinger med samarbejdslandene.

Man kan vende og dreje det her, alt efter hvordan man vil, men realiteten er, at der er et element af konditionalitet, der er et pres fra os på de fattige udviklingslande om at opprioritere deres opmærksomhed over for miljøet, når vi kommer med vores miljøbistand. Vi kommer ikke kun med det som en gave til dem. Realiteten er, at der også er tale om et vist pres.

Både i internationale diskussioner og i det praktiske arbejde med samarbejdslandene er det en kvalitet, at vi kan sige, at det her er altså noget, der er bred enighed om i Danmark. Det er noget helt andet at diskutere tingene på den baggrund, end hvis det var noget, vi med et eller andet snævert flertal bag os gjorde rundt omkring i verden. Det giver en politisk holdbarhed, og set i forhold til, hvor megen tid det typisk tager, og hvor besværligt det kan være at få det gennemført i praksis rundt omkring, er det ganske værdifuldt.

Med hensyn til diskussionen om, hvor mange ministerier der er involveret i arbejdet, er det lige før, jeg kunne fristes til at sige, at hvis det hele kun blev lavet i ét ministerium, blev der nok lavet alt for få fejl. Men nu er det altså, som det er, og jeg vil pege på, at den måde, det nu er organiseret på, indebærer, at det også skaber klarhed for alle i debatten og i beslutningsprocesserne med hensyn til placeringen af ministeransvaret. Vi har nogle klare retningslinjer med hensyn til, hvem der gør hvad i hvilke lande, og det betyder, at der i praksis ikke er så megen friktion, som hvis det ikke havde været

tilfældet. Det er altså en praktisk måde at få tingene organiseret på.

Så har jeg en bemærkning til hr. Albrechtsen med hensyn til denne diskussion om økologi i udviklingslandene. Ofte er de store miljøproblemer jo knyttet til fattigdommen på den meget direkte måde, at fattige folk er længst ude med hensyn til marginale jordområder. Det er dem, der presses op ad bakken, det er dem, der afbrænder det meste af skoven, og det er dem, der typisk dyrker med mindst viden – mest traditionelt – og oftest er deres såsæd noget, de har gemt af sidste års høst i deres eget lille landbrug.

Der er altså en meget, meget direkte og oftest farlig sammenhæng mellem fattigdommen og miljøbelastningen, også med hensyn til erosion, og det hænger selvfølgelig sammen med befolkningstrykket og politiske problemer omkring jordreformer. Der er magtpolitik i det, regulære økonomiske interesser. Realiteten er, at tanken om økologisk landbrug altså ikke fremstår som en smutvej, som uden videre ville være løsningen på problemerne. Jeg ser snarere økologisk landbrug i udviklingslandene som en interessant udfordring med hensyn til langsigtet bæredygtighed, som dér ligesom hos os bør gives større og større opmærksomhed, men altså ikke som en fiks måde til hurtigt at skabe andre og nye, meget bedre muligheder. Sådan er billedet.

Til hr. Ole M. Nielsen har jeg en bemærkning i forbindelse med diskussionen om, at vi må hjælpe ulandene til ikke at begå de samme fejl, som ilandene har begået med deres forbrugskultur. Hr. Ole M. Nielsen kom lige efter selv med en bemærkning om, at vi selvfølgelig ikke skal hindre dem i at gennemføre en industrialisering, og det er jo også rigtigt. Men dermed har vi også fået en illustration af det dilemma, der reelt er tale om for de fattige lande.

Lad mig endnu en gang takke for den brede opbakning. Det er inspirerende, og jeg synes, at der i de udvalg i Folketinget, som hele tiden følger dette arbejde, også er en god interesse-mæssig forankring. Jeg glæder mig til det fortsatte samarbejde.

Jens Hald Madsen (V):

Jeg vil gerne sige til miljøministeren, at spørgsmålet om, hvorvidt min argumentation var intelligent eller ej, tager vel mere udgangspunkt i,

om modtageren er i stand til at modtage og forstå det budskab, jeg kom med, og derfor vil jeg prøve at gentage det.

Mit budskab tager udgangspunkt i de problemer, der er blevet beskrevet i rapporten fra rigsrevisorerne i 1997 og er fulgt op af et notat fra statsrevisorerne fra 1998. De er også beskrevet af Knud Vilby, der er næstformand i det rådgivende udvalg for miljøbistand, så der mangler ikke argumentationer eller belæg for det, jeg har sagt.

Jeg vil gerne spørge miljøministeren: Hvad er det, der helt præcis forhindrer, at det hele ikke kan samles i Udenrigsministeriet? Udviklingsministeren siger selv, at miljøbistand ikke er en gave; man stiller nogle krav, og det vil sige, at man også stiller nogle krav, som vedrører udviklingspolitik og udenrigspolitik. Derfor vil jeg gerne spørge miljøministeren: Hvad er det, der forhindrer, at man kan udlåne de kvalificerede folk fra Miljø- og Energiministeriet og løse opgaverne via Udenrigsministeriet?

Udviklingsministeren siger, at miljøbistand ikke er en gave, men at der skal stilles nogle krav til de pågældende lande – også krav, der ikke direkte vedrører miljøbistanden. Jeg vil gerne spørge udviklingsministeren: Hører det ikke under Udenrigsministeriet og ikke under Miljø- og Energiministeriet? Ville det ikke være mere enkelt at samle det hele i ét ministerium i stedet for at have den situation, vi er i nu?

(Kort bemærkning).

Thorkild B. Fransaard (FP):

Det, der kalder mig herop, er, at miljøministeren sagde i sin tale, at jeg var stolt over, hvad Danmark har gjort på miljøområdet. Jeg sagde, at Danmark var et af de lande eller måske det land i verden, der har gjort mest på miljøområdet, men også at Danmark har gået enegang. Vi er langt foran alle andre lande, og om det er noget at være stolt af eller ej, vil jeg lade andre bedømme. Men jeg vil sige til miljøministeren, at jeg er ikke særlig stolt af den miljødebat, vi har herhjemme. Jeg mener, den mange gange grænser til hysteri.

Det, jeg vil spørge miljøministeren om, og det, jeg var inde på, er: Når vi nu skal hjælpe – og det skal vi på miljøområdet – var det så ikke bedst, om vi hjalp ved at udnytte den ekspertise, vi har opbygget, i stedet for at bruge en masse millioner til at hjælpe med?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

En enkelt bemærkning til udviklingsministeren, som kommenterede det, jeg sagde om økologien.

Jeg ved såmænd ikke, om jeg er uenig med udviklingsministeren. Det, jeg forsøgte at understrege, er betydningen af at få det økologiske princip ind, og jeg forstod også på ministeren, at det er man ikke imod i regeringen. Men ministeren påpegede, at det jo ikke er nogen snuptagsløsning, og det er jeg fuldstændig enig i.

Det, som Enhedslisten gerne vil være med til og bidrage til, er, at man i ulandene undgår den situation, vi har været i her i Danmark og i de udviklede lande i øvrigt: først laver man en industrialisering af landbruget, som viser sig at indebære en masse negative sider, som man så bagefter må rette op på med vandplaner og økologisk omlægning osv. Ulandene har måske mulighed for så at sige at gå direkte over i en bæredygtig produktion uden nødvendigvis at begå alle de fejltagelser, som er begået her i Vesten.

Steen Gade (SF):

Jeg synes, det er dejligt, at der er så stor enighed og tilslutning i dag, også til den økonomiske målsætning.

Der har været en diskussion om bæredygtig udvikling, hvor nogle har sagt, at det kan betyde hvad som helst; men det kan det altså ikke. Hr. Jørgen Estrup citerede fra Rioerklæringen, som er den autoriserede fortolkning af, hvad det betyder, og der er ikke nogen, der kan være i tvivl om, at hvis man fortolker begrebet »bæredygtig udvikling« på en anden måde end den, at miljø og miljøhensyn er en integreret del af udviklingsprocessen, mistolker man begrebet bæredygtighed. Det er der masser af eksempler på, men det er jo ikke interessant for vores debat. Vi må holde os til nogle klare fortolkninger, som knytter sig til Rioerklæringen, og nogle af tingene står jo nu også i Amsterdamtraktaten.

Jeg synes, at enigheden her faktisk giver grundlag for, at vi styrker miljøindsatsen i de kommende år, og det synes jeg er utrolig godt. En ting, jeg selv har lyst til at understrege, er arbejdet med internationale miljøaftaler. Her er der chance for, at vi i højere grad kan præge den globale miljøpolitik og eventuelt også inspirere f.eks. EU's støttepolitik, så man i den verdensdiskussion, der foregår mellem mar-

keds- og miljøkræfterne på hver sin side, lettere kan overbevise ulandene om, at de skal støtte miljøkravene, fordi de får hjælp til det, og dermed medvirke til, at der sker både en udvikling og en sikring af miljøet. Jeg ser virkelig nogle perspektiver her, og jeg er også meget optaget af at inddrage de industrialiserede civile samfund, hvor jeg er optaget af, at bæredygtig energi nu for alvor kommer til at spille en rolle.

Når der nu var så stor enighed, har jeg også lyst til at komme med lidt kommentarer til hr. Jens Hald Madsen, som næsten var den eneste blandt ordførerne, som signalerede nogen uenighed. Hr. Hald Madsen spurgte: Hvad forhindrer, at det hele kan samles i Udenrigsministeriet? Jamen det er der vel ikke noget der forhindrer – altså bortset fra, at det sandsynligvis er en dårlig idé. Jeg tror, det vil blive mere enkelt, men også lidt dårligere og måske meget dårligere.

Så kan man jo spørge: Er det bare en tro? Jeg mener faktisk, at det, der sker i dag, hvor et måske enigt Folketing stemmer for denne vedtagelse, er en illustration af, at netop fordi vi har grebet det an, som vi har – med det bøv, det nu engang giver – fokuserer vi mere på og har en større forståelse for miljøbistand, end vi ellers ville have haft, og dermed mener jeg faktisk, at dagen i dag dementerer hele den tankegang, hr. Jens Hald Madsen var inde på.

Så var der de sjove bemærkninger om, at miljøministeren blander sig i alt, lige fra kølediskene et sted her i landet til forholdene i Malaysia. Jeg vil sige til hr. Jens Hald Madsen, at man kunne jo sige, at i virkeligheden kan vi også tage det ydre rum med, fordi forureningen jo ikke kender til nogen grænser. Det er jo dét, der er hele pointen her, og derfor er det en utrolig provinsiel indgang, Venstres ordfører har valgt til sin lidt sjove kommentar. Men jeg håber da, jeg har overdrevet betragtningen, og at Venstres ordfører ikke mener det helt så alvorligt.

Jeg er utrolig glad for, at også Enhedslisten stemmer for vedtagelsen. Vi har jo tidligere haft nogle diskussioner med Enhedslisten, hvor de ikke har stemt for f.eks. støtten til Central- og Østeuropa, så jeg er glad for, at Enhedslisten nu vil støtte vedtagelsen.

Jeg er enig i det, hr. Keld Albrechtsen sagde om risikoen for fejludvikling. Det gælder Central- og Østeuropa, og det gælder ulandene, hvis de begår alle vore fejltagelser og derefter – alt for sent – skal reparere skaderne sammen

med os. Det er vældig vigtigt at bruge mange kræfter på at få givet ulandene og også landene i Central- og Østeuropa nogle chancer for at springe nogle af vore fejltagelser over, men når man kigger rundt i verden, er det altså ikke de chancer, der springer én i øjnene. Ofte ser man faktisk, at de trasker direkte i de forkerte fodspor, men det er vigtigt, at vores hjælp kan være med til at sætte fokus på det. Jeg mener i øvrigt, at den helt konkrete diskussion om økologi og ulandslandbrug er mere kompliceret, end vi er nået til bunds i i dag; det giver jeg udviklingsministeren ret i.

Til sidst til hr. Ole M. Nielsen, som lagde vægt på den folkelige forankring: Hvis vi virkelig er så heldige, at Folketinget står sammen om en vedtagelse, som ikke er tandløs, men faktisk lægger nogle gode linjer for fremtiden, har vi vel en chance for, at vi i fællesskab – hvis vi også satser mere på formidling og oplysning til befolkningen om, hvad der ligger i vedtagelsen – faktisk kan sikre den folkelige forankring, så vi stadig kan være stolte af Danmarks indsats på dette område.

Miljø- og energiministeren (Svend Auken): Jeg husker, at jeg engang læste en teateranmeldelse, hvor anmelderen skrev om en i datiden kendt skuespillerinde: »Hun havde kun én streng på sit instrument. Til gengæld trakterede hun den med en kølle.« Det citat falder mig ind, når jeg lytter til hr. Hald Madsen: Én streng og en kølle.

Hr. Hald Madsen spurgte mig her i anden omgang – og det er strengen – hvorfor man ikke lægger den samlede miljøbistand i Udenrigsministeriet, og hvorfor det skal foregå i to ministerier. Hr. Hald Madsen burde være klar over, at opdelingen mellem Miljøministeriet og Udenrigsministeriet oprindeligt blev foretaget i Schlüterregeringens tid. Hele bistanden til Central- og Østeuropa blev opbygget i Schlüterregeringens tid under hr. Per Stig Møller som miljøminister, og det er en af de største bistandssuccesser, vi nogen sinde har haft – en af de flotteste evalueringer. Men Udenrigsministeriet har aldrig haft med miljøbistand i Central- og Østeuropa at gøre.

Det, hr. Hald Madsen siger, er ikke bare, at man skal omgøre en af de – jeg håber adskillige – fornuftige beslutninger, der blev truffet af Schlüterregeringen, men at man skal opbygge et helt nyt apparat og køre et helt nyt system ind i

håb om, at det er mindst lige så godt som det, der har fungeret indtil nu.

Hvad angår bistanden til den tredje verden, står Danida for langt hovedparten. Det eneste område, Danida ikke står for, er dér, hvor Danida ikke er i forvejen. Det er i de udviklingslande, som ikke opfylder kravene til fattigdomsgrænse. Der skulle man under alle omstændigheder have fået bygget noget nyt op, og da besluttede den daværende regering med CD, Kristeligt Folkeparti, De Radikale og Socialdemokratiet med støtte fra et flertal, i øvrigt også støtte fra erhvervslivet, at det skulle foregå i Miljøministeriet i et tæt samarbejde med Danida.

Jeg mener, det har fungeret godt, men det er ikke ensbetydende med, at det ikke kan fungere bedre, og vi er selvfølgelig altid åbne over for forslag om bedre samarbejde og bedre arbejdsdeling, hvis det kan findes osv. Selvfølgelig skal vi være åbne over for det, men hr. Hald Madsen er altså så enstrenget, så enøjet, i sin argumentation, at han risikerer at blive kvalt i sin egen streng.

Ministeren for udviklingsbistand (Poul Nielson):

Jeg vil godt kvittere til hr. Albrechtsen med en sidste bemærkning om denne diskussion om økologisk landbrug. Jeg gør det, fordi selve den diskussion er karakteristisk for mødet mellem forventningerne og holdningerne hos os og realiteten dér, hvor vi prøver at lave tingene om. Hos dem har de den samme diskussion, og jeg vil advare lidt imod billedet om, at vi kan undgå, at de laver de fejl, vi har lavet. Det er en smuk tanke, at de kan gå direkte over i noget, der er bedre uden at lave de fejl, vi har lavet. De laver heller ikke nødvendigvis de samme fejl, men man skal gøre sig klart, at situationen er, som den er i ulandene også på miljøområdet, fordi mange af de fejl, der overhovedet kan laves, allerede er lavet. Der er også et meget stort reelt oprødningsarbejde.

Men til det punkt om landbrugsmetoder må jeg sige, at vi jo også på anden vis end gennem midlerne, vi i dag har diskuteret, er i fuldt sving, f.eks. med at fremme det, vi på vores Danida-dansk kalder Integrated Pest Management, altså en biologisk bekæmpelse, hvor vi ser på dyrkning uden hjælp af sprøjtemidler. Meget, meget store satsninger, som ikke mindst har været fremmet af den diskussion, der har været om arbejdsikkerhed osv. i forbindelse

med anvendelse af sprøjtemidler i Mellemamerika.

På disse punkter arbejder vi altså også der, hvor det er almindelig landbrugsbistand eller miljøbistand af de almindelige ulandsmidler, og ikke kun specielt her. Så der foregår ganske meget på den front, men jeg vil bare gerne undgå at være tvunget til alene at se det som en diskussion om økologisk drift som sådan. Det er en bred sag, og der er utrolig meget, der skal gøres.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag til vedtagelse nr. V 79 af Steen Gade (SF), Claus Larsen-Jensen (S), Jens Hald Madsen (V), Gitte Seeberg (KF), Ebbe Kalnæs (CD), Jørgen Estrup (RV) og Ole M. Nielsen (KRF) (se foran) vedtoges enstemmigt med 106 stemmer.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:
15) Første behandling af lovforslag nr. L 230: Forslag til lov om ændring af lov om vandforsyning m.v. (Gebyrgrænse).
 Af miljø- og energiministeren (Svend Auken).
 (Fremsat 21/4 99).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Pernille Blach Hansen (S):

I december 1998 vedtog Folketinget den såkaldte gebyrlov. Med den i hånden kan amterne opkræve gebyrer, der skal dække deres udgifter til kortlægning af drikkevandsområder m.v. Disse opgaver er vigtige og nødvendige for grundvandsbeskyttelsen, og beskyttelsen af grundvandet prioriterer vi i Socialdemokratiet meget højt.

Det lovforslag, vi behandler nu, er sådan set blot en mindre justering af gebyrloven. Justeringen skal bl.a. sikre, at landbrug, dambrug og

industri med store invidingstilladelser ikke bliver ramt for hårdt. Derfor fastsættes der et loft på 25 m³ for beregning af disse virksomheders gebyrer.

Lovforslaget lægger også op til en præcisering af, at amternes arbejde med kortlægningen skal finansieres gennem gebyrer. Samtidig kan amterne fremover opkræve gebyrerne på forhånd til dækning af opgaver, der planlægges gennemført inden for en nærmere fremtid.

Socialdemokratiet kan tilslutte sig lovforslaget.

(Kort bemærkning).

Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):

Jeg kan blot undre mig over, at Socialdemokratiet stiller sig op og siger, at de ikke vil have, at de forskellige dele af det danske erhvervsliv skal rammes hårdt. Det vil altså sige, at man i Socialdemokratiet støtter en politik, hvor det er hr. og fru Jensen og hr. og fru Hansen, der skal rammes hårdt og betale for erhvervslivets vandforbrug, i stedet for at erhvervslivet selv skal betale for det.

Det synes jeg er en interessant socialdemokratisk politik.

(Kort bemærkning).

Pernille Blach Hansen (S):

Vi støtter bestemt, at erhvervslivet også skal betale og være med til at finansiere de her udgifter, og det er jo også tilfældet. Men det er klart, at vi heller ikke er ude på på nogen måde at ramme for hårdt.

Vi rammer gerne hårdt, bare ikke for hårdt, og derfor kan vi støtte lovforslaget.

Tom Beck (KF):

Det Konservative Folkeparti forholder sig positivt til lovforslaget, som jo i store træk er en implementering af vandmiljøplanen, men vi har også nogle forbehold, som vi ønsker nærmere afklaret under udvalgsarbejdet.

I henhold til finanslovforslaget besluttede man, at amterne skulle gebyrfinansiere kortlægningsopgaver vedrørende drikkevand og vandforsyning. En sådan gebyrordning er tidligere etableret, og nu skal der ske en justering. Ved forslaget fordeles den økonomiske byrde mellem vandforbrugerne inden for erhvervene og de almindelige husholdninger. Hvis man gennemførte gebyret alene på erhvervene, ville det jo udmønte sig i stigende priser på varerne, så